

7,000 שקל לשנה לסטודנט חרדי

תוכנית המלגות החדשה לסטודנטים חרדים: הלוואות של 30 מיליון שקל יומרו למלגות עם סיום התואר האקדמי (חן פונדק, עמ' 10-11)

180 מיליון שקל

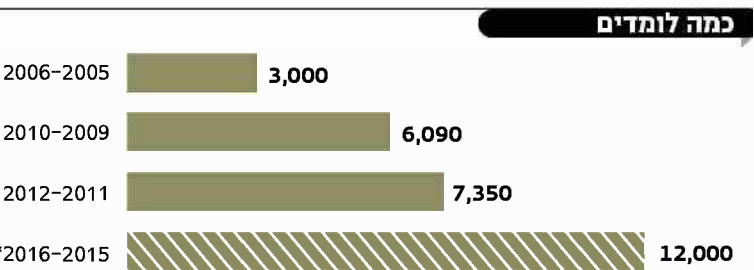
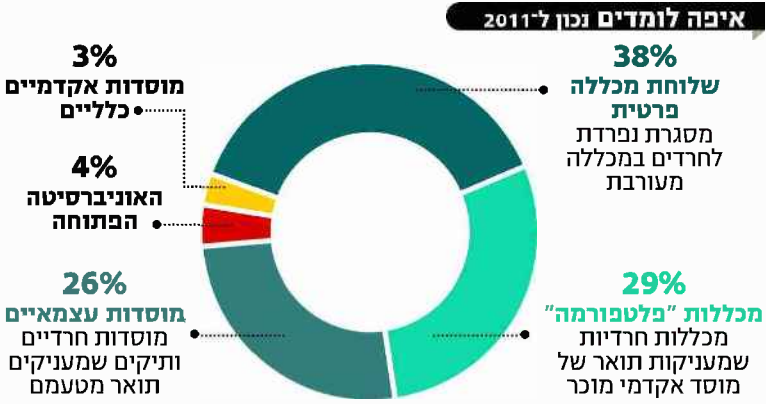
תקציב התוכנית הרב-שנתית לשילוב חרדים באקדמיה, שגיבשה המועצה להשכלה גבוהה בשנה שעברה

מלגות שכר לימוד על תנאי

המדינה תממן לחרדים תארים אקדמיים ב-30 מיליון שקל

במסגרת תוכנית המלגות של הו"ת תחלק המדינה לסטודנטים חרדים הלוואות שיהפכו למלגות עם סיום לימודיהם. המתווה נבחר נוכח שיעור הנשירה הגבוה של סטודנטים חרדים, שעומד על כ-50% בשנת המכינה או בשנה הראשונה ללימודיהם

יותר סטודנטים חרדים, אבל בסטטוס לימודים נמוך

היעד שהציבה התוכנית הרב-שנתית של הו"ת | מקור: מוסד שמואל נאמן בטכניון

בלעדי לכלכליסט

חן פונדק

הוועדה לתכנון ולתקן צוב של המועצה להשכלה גבוהה (ות"ת) תחלק מלגות לימוד לסטודנטים חרדים בסכום כולל של 30 מיליון שקל בש"ש לוש השנים הקרובות - כך מגלה יו"ר הו"ת פרופ' מנאל טרכטנברג בשיחה עם "כלכליסט". תוכנית המלגות, שעי"ה שויה לגדול ל-40 מיליון שקל בעתיד, תזכה סטודנטים למדעים והנדסה במלגה גבוהה של 7,000 שקל, בעוד שסטודנטים במחלקות אחרות יקבלו 4,000 שקל. להערכת גורמים בות"ת, בשנת הלימודים הקרובה ינוצלו 5-6 מיליון שקל ראשוניים מתוך תקציב המלגות.

יו"ר הו"ת מנאל טרכטנברג: "ההלוואות לא ימנעו את כל הנשירה, אבל אנחנו מקווים שהן יעזרו לצמצם אותה. סטודנטים שינשרו יצטרכו להחזיר את ההלוואה"

טרכטנברג: "התוכניות והמרצים יהיו זהים לאלה שבמוסדות האב. המרצים צריכים להיות הכי טובים שיש לנו, ולא אלה שנשלחים למסגרות מרוחקות, שהם לאו דווקא הטובים ביותר"

את ההלוואה לאורך זמן. המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) מתכוונת להפעיל את תוכנית ההלוואות באמצעות כמה עמותות חיצוניות, כמו קרן קמ"ח המפעילה כיום תוכנית מלגות לסטודנטים חרדים, והיא תפרסם בשבועות הקרובים מכרז לבחירתם.

להכפיל את מספר הסטודנטים החרדים

תקציב תוכנית המלגות לסטודנטים חרדים מגיע מתוך 180 מיליון השקלים שהקציב משרד האוצר למימון התוכנית הרב-שנתית לשילוב חרדים באקדמיה, שגיבשה המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) בשנה שעברה. היעד שה-

ציבה התוכנית הוא להכפיל את מספר הסטודנטים החרדים מ-6,000 בשנת הלימודים 2010-2011 ל-12,000 בשנת הלימודים 2015-2016. טרכטנברג יושב בראש ועדת ההיגוי המשותפת לות"ת ולמל"ג שהניעה את התוכנית הרב-שנתית. לצידו בוועדה ישבו סגן יו"ר המל"ג ומנכ"ל משרד החינוך לשעבר ד"ר שמשון שושני, מנכ"ל אינטל ירושלים ישי פרנקל ששימש כנציג המעסיקים והרב דוד מנחם המשמש כרב קהילה מירושלים. הוועדה התייעצה באופן שוטף עם בכירים בציבור החרדי וסיימה את עבודתה לפני כחצי שנה חודשים. "עברנו שלטלה לא קטנה עם ביטול חוק טל, אך בלא קשר לכך, החרדים חייבים להשתלב בשוק התעסוקה ולכן הם חייבים לרכוש השכלה", אומר טרכטנברג. "צריך להיזהר עם הצעדים שעושים מול האוכלוסיה החרדית ולכן למדנו את הנושא לעומק, נפגשנו עם סטודנטים חרדים ועם רבנים והכרנו את המאפיינים שלהם". לאחר גיבוש התוכנית הציג טרכטנברג את עיקריה בכנס בהשתתפות רבנים מובילים מהקהילה החרדית, ואמר להם כי האנשים בשטח הבינו שהגיעה השעה להשתלב בחברה הישראלית, אך חסרה להם התמיכה הרבנית. לדיבריו, התגובות שקיבל מהרבנים העניקו לו את הביטחון כי בעתיד הרחוק יותר ניתן יהיה לקלוט גם 25-30 אלף סטודנטים חרדים באקדמיה, בהתאם לחלקם באוכלוסייה.

האקדמאים החרדים משתכרים פחות

אחד המרכיבים העיקריים בתוכנית הרב-שנתית של המל"ג היא תוכנית המח"ד (קיצור של מסגרות חרדיות) להקמת מסגרות לימוד לחרדים במסגרת מוסדות קיימים להשכלה גבוהה, בקרבתם ותחת אחריותם המלאה. מטרת התוכנית היא לאפשר לציבור החרדי להשתלב בשוק התעסוקה באמצעות שילוב במסגרת לימודים אקד-

סטודנטים חרדים במכללה בירושלים
 צילום: חיים צח

אפשרויות ההשכלה החדשות של החרדים

המוסדות שפתחו בשנת הלימודים הקרובה שלוחות לחרדים בחסות המל"ג

- 1. האוניברסיטה העברית:** מכינה ייעודית מחוץ לקמפוס
- 2. מכללת הדסה ירושלים:** מדעי המחשב, אופטומטריה, ביוטכנולוגיה, תקשורת וניהול
- 3. המכללה האקדמית להנדסה ירושלים:** הנדסת תוכנה
- 4. בצלאל אקדמיה לאמנות ועיצוב:** אמנות ואדריכלות
- 5. המרכז האוניברסיטאי אריאל:** עזר רפואי והנדסה
- 6. המכללה האקדמית להנדסה סמי שמעון:** הנדסת תוכנה והנדסת חשמל ואלקטרוניקה
- 7. המכללה האקדמית אשקלון:** עבודה סוציאלית, מדעי המחשב, כלכלה ובנקאות, כלכלה וניהול
- 8. המכון הטכנולוגי חולון:** עיצוב, הנדסת חשמל ואלקטרוניקה
- 9. המכללה האקדמית צפת:** מערכות מידע קהילתיות, עבודה סוציאלית וסיעוד
- 10. הטכניון:** תוכנית הלימודים טרם נקבעה

מגיעים בלי שום ידע שקשור להשכלה גבוהה במתמטיקה, אנגלית ומדעי המחשב. אחרי שלוש שנים, כשהבחור מבוגר יותר ובעל תואר, הוא מוכן יותר להיחשף ולהיקלט במקום שלא כל-כולו חרדי, וזה נכון גם לגבי נשים. לימודים מתקדמים לתואר שני ושלישי צריכים להתקיים במוסד האם. אך לתפיסת המוסדות הנפרדים יש כמוזן גם מתנגרים. "סביבה אקדמית שמעוררת מפגש עם החברה הישראלית הינה המצע הפורה ביותר לשילוב הסטודנט החרדי בשוק העבודה", אומר נתן קנדלר, מנהל תוכנית "חרדים באקדמיה" של עמותת ידידות טורונטו שמציעה מלגות ל-1,000 סטודנטים חרדים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה. לתפיסתו, ההפרדה שמאפשרת תוכנית המל"ג היא חיסרון. "יש לייצר אינטגרציה ושילוב אמיתי כבר מהשלב האקדמי, ולא לייצר פירוד והחרגה אקדמית של האוכלוסייה החרדית".

במל"ג מקווים שתורמים שיתפו בשכר הלימוד

עמותת ידידות טורונטו מעניקה לסטודנטים חרדים מלגות לימוד בנות 8,000 שקל בשנה וכן מלגות קיום של 800-1,500 שקל לחודש ללומדים במתקנים קצועות ההנדסה, מדעי המחשב והמדעים. סטודנט ללימודי הנדסה יכול לקבל מהעמותה לאורך התואר כולו מלגות בהיקף 130 אלף שקל. מלגות דוגמת אלו שמחלק קנדלר משחקות תפקיד חשוב בתוכנית של המל"ג. הסטודנטים החרדים הם לרוב בעלי משפחות מרקע חברתי-כלכלי נמוך, וכי מל"ג מקווים שגופים פילנתרופיים יתגייסו ויסייעו להם לשלם את שכר הלימוד. "אני מקווה שבשנתיים הקרובות יהיה מענה מספק, אבל יש איזוודאות בנושא", מודה טרכטנברג. "יש יהודים טובים בעולם שתומכים בנו, ואני מקווה שהצלחת המסגרות החדשות תביא גם ליותר תרומות חיצוניות". "בכל פעם שאני פוגש סטודנטים חרדים, אני חוזר עם חיוך על השפתיים", מסכם טרכטנברג. "כל כך הרבה דברים מעמיקים את השסעים, ופה יש תהליך הפוך. זו לא רק סוגיה של השכלה גבוהה אלא הרבה מעבר לכך. אם נצליח בסדר הגודל שאנחנו מדברים עליהם, ייבנה גשר בינינו לבניהם. יש הרבה חששות אצל הגופים באקדמיה, ובצדק, אבל שיש לוב החרדים יעשיר גם את ההשכלה הגבוהה, כי הם מביאים נקודת מבט אחרת והגיוון ברעיונות משמעותי במחקר".

משם, אלא כמה אנחנו יכולים לספק את הסחורה, להיפתח ולהציע. כל מוסד אקדמי בארץ צריך לפתוח את שעריו לחרדים, והיום אנחנו עושים צעד משמעותי כחלק מהתהליך".

הסטודנטים מגיעים עם פערי ידע עצומים

טרכטנברג טוען ששילוב החרדים באקדמיה דורש מסגרות נפרדות. "ההפרדה מאפשרת לסטודנטים החרדים לשמור על אורח חייהם ולא לחוש מאוימים", הוא אומר. "השלוחות גם יתנו מענה לכך שהסטודנטים החרדים מגיעים עם פערי ידע עצומים. לבנים החרדים יש פערים גדולים במיוחד, והם

סיקים רבים סבורים כי חרדים מקבלים השכלה אקדמית באיכות פחותה. הניסיון להתמודד עם תפיסה זו של המעסיקים הוא שדרבן את המל"ג לרחוף לפתיחת שלוחות לימוד לחרדים בסמיכות גיאוגרפית למוסדות האב האקדמיים, בעיקר באמצעות הענקת תמריצים כספיים. "התוכניות והמרצים יהיו זהים ותשתיות ההוראה הנדרשות במקצועות מסוימים יהיו זמינות לשלוחה", אומר טרכטנברג. "המרצים צריכים להיות המרצים הכי טובים שיש לנו, ולא אלה שנשלחים למסגרות מרוחקות שהם לא רווקי טובים ביותר". "אנחנו פוגשים כל פעם רצון להשתלב בהשכלה הגבוהה מצד החרדים", אומר טרכטנברג. "המגבלה היא לא

הקרובה בחסות המל"ג שלוחות מיוחדות לאוכלוסייה החרדית ב-10 מוסדות לימוד אקדמיים דוגמת האוניברסיטה העברית והמרכז האקדמי אריאל. להערכת המל"ג, בשנת הלימודים הקרובה יקלטו בשלוחות אלו 1,000 סטודנטים חרדים, שיזכו גם לחונכות אישית ולשירותי עזר ייעודיים. לפי מחקר שערך משרד התמ"ת ב-2011, השכר החדשי הממוצע של אקדמי מאי חרדי הוא 8,000 שקל ושל אקדמאית חרדית הוא 5,620 שקל. שכר זה אמנם גבוה מהשכר הממוצע של כלל המועסקים החרדים במשק, אך נמוך בהרבה ממועד של אקדמאים חילוניים, שעומד על 14,850 שקל לגבר ו-8,950 שקל לאישה. לפי הרו"ח של מוסד שמואל נאמן, פערי שכר אלה נובעים בין היתר מכך שמע-

מית שמכבדת את אורח חייהם. בנוסף, תוכנית המח"ר מיועדת להבטיח ליי מורים אקדמיים שתוכן הלימודים בה, רמת הסגל והתשתיות זהות לתוכנית המקבילה במוסד האב. במרץ הופץ למוסדות הלימוד המוקצבים קול קורא להגשת הצעות לפתיחת מסגרות מח"ר, או מח"רים כפי שמכנה אותם הות"ת, בשנת הלימודים הקרובה תשע"ג. הקריטריונים העיקריים לאישור ותקצוב התוכניות כללו קרבה גיאוגרפית לאוכלוסייה חרדית, יכולת גיוס סטודנטים, תחומי לימוד ומעטפת אקדמית, תוכנית השמה בתעסוקה וכן יכולת גיוס תרומות למלגות לסטודנטים החרדים. כהמשך לכך צפויות להיפתח בשנה

השאלות הפתוחות

מי יערוב להלוואות הסטודנטים?

החרדים כיום, אולם לא יגיעו לאפס, וגם הות"ת מודע לכך. לכן הות"ת צריך למצוא את הדרך שבה מצד אחד לא ירתיע את הסטודנטים החרדים להצטרף לתוכנית, ומצד שני יבטיח שבמקרה שסטודנט פורש מהלימודים, יוחזר כסף המלגה. הדרך המקובלת לקבלת הלוואה היא הצגת ערבות כספית בגינה. מי ישמש כערב עבור הסטודנט החרדי? הוריו, של רוב נמצאים גם הם במעמד סוציו-אקונומי נמוך, או המעסיק שעדיין לא קיים?

רדי, או גורם מתוך המגזר עצמו. השאלות איך השותפות הזו תעבוד והאם היא תצליח עדיין פתוחות. הבעיה השנייה שאיתה צריך הות"ת להתמודד היא כיצד יעבוד מתווה המלגות בצורת הלוואות. סביר להניח כי נתוני הפרישה מהלימודים אצל הסיסטודנטים במסגרות המח"ר יהיו נמוכים ביחס לממוצע באוכלוסיית הסטודנטים

התקציב הדרוש להשגת המטרדה שהציבו טרכטנברג וחבריו למל"ג לשילוב החרדים באקדמיה אינו גבוה, במיוחד כשזוכרים שאי-שילוב החרדים במעגל התעסוקה עולה למדינה 9 מיליארד שקל בשנה. גם התקציב הנוסף הדרוש למלגות, שלפי התוכנית ישלי מוגופים פילנתרופיים, יימצא. הקשיים האמיתיים יצוצו בשלב היישום.

נתן קנדלר, מנהל תוכנית חרדים באקדמיה של עמותת ידידות טורונטו: "יש ליצור אינטגרציה ושילוב אמיתי כבר מהשלב האקדמי, ולא לייצר פירוד והחרגה אקדמית של האוכלוסייה החרדית"